

FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA

[Jild: 03 Nashr: 8 (2024)] ISSN: 2992-8915

www.mudarrisziyo.uz

SOMATIKAGA OID MAQOLLARNING YAPON VA O'ZBEK TILLARIDAGI QIYOSIY TAHLILI

*Nasimova Feruza Rustamovna*¹

¹ SamDCHTI 2- bosqich magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada inson va tana salomatligi bilan bog'liq 236 ta yapon va 210 ta o'zbek maqollari ("somatik") qiyosiy tahlil qilinadi. Sifatli usullar lingvistik misollarni umumiy madaniy donolikni aks ettiruvchi tematik toifalarga ajratdi. Geografik muhit va tibbiy tarixni aks ettiruvchi ba'zi farqlar bilan bir qatorda ajoyib o'xshashliklar mavjud. Asosiy somatik mavzular aks sado beradi, ammo noyob tajriba har bir tilning folklor bilimlarining ushbu o'lchovini ham shakllantiradi.

Kalit so'zlar: maqollar, folklor, somatika, madaniyat, til, sog'liqni saqlash, tan, yapon, o'zbek.

KIRISH

Ushbu maqolada "somatika" deb nomlanuvchi inson tanasi va salomatligi bilan bog'liq Yapon va o'zbek maqollarining qiyosiy tahlili keltirilgan. "Maqsad ikki til madaniyatida xalq donoligining ushbu sohasidagi umumiy mavzular va tushunchalarni aniqlashdir.

Maqol – bu "maslahat beradigan yoki umuman haqiqatni ifoda etadigan qisqa, an'anaviy so'z" (Kembrij lug'ati, 2023). Hikmatlar og'zaki va yozma an'analar orqali o'tgan madaniyatning to'plangan donoligi va tajribalarini ifodalaydi. Ular hayotiy saboqlarni kengroq yetkazish uchun majoziy til, metafora va tasvirlardan foydalanadilar.

Ushbu tadqiqot, ayniqsa, inson tanasi, sog'lig'i, kasalligi va shifo topish bilan bog'liq bo'lgan somatika maqollariga qaratilgan. Tana insoniyatning umumbashariy tajribasidir va shuning uchun biz madaniyatlar o'zlarining maqollari orqali buni qanday anglashlarida ko'plab umumiyliklarni kutamiz. Biroq, biz lingvistik guruhlarining noyob tarixi va muhiti tufayli qiziqarli farqlarni tahlil davomida ko'rib chiqamiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Metodologiya nashr etilgan ilmiy manbalardan Yapon va o'zbek somatik maqollarini to'plashdan iborat (Kavatake, 2022; Xojiev, 2019; Mamatov, 2016). Ular onlayn lingvistik ma'lumotlar bazalari bilan to'ldirildi. Jami 236 yapon maqollari va tanaga oid 210 o'zbek maqollari jamlangan.

Keyin maqollar ikki tilli olimlar tomonidan ingliz tiliga tarjima qilingan. Ular kodlangan va sifatli tahlil orqali tematik toifalarga ajratilgan. Masalan, parhez, jismoniy mashqlar, alomatlar va qarish haqida maqollar.

Va nihoyat, somatik maqollarning ikki to'plami o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va farqlanish sohalarini aniqlash uchun qiyosiy tahlil o'tkazildi. Diqqatga sazovor naqshlar uchun lingvistik va madaniy tushuntirishlar berilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

1-jadvalda somatik maqollarning ikkita to'plamidan ishlab chiqilgan asosiy tematik toifalar va har bir toifadagi Yapon (JP) va o'zbek (UZ) maqollarining soni ko'rsatilgan:

Jadval 1.

Turkum	# JP	# UZ
Parhez/ovqatlanish	62	53
Mashq/fitness	18	25
Alomatlar / kasallik	47	35
Qarish / o'lim	32	24
Aql-tana aloqasi	14	19
Og'iz gigienasi	8	10
Dorilar / shifo	18	14
O'tlar / tibbiyot	10	5
Shifokorlar	8	3
Gigiena	11	12
Ko'rinish	8	10

Bu qiyosiy tahlillardan, deduksiya paydo bo'ladi. Ya'ni parhez va ovqatlanish haqidagi maqollar ikkala tilda ham keng tarqalgan. O'zbek tilida ko'proq mashq maqollari mavjud. Yapon tilida ko'proq kasallik maqollari. Ikkalasi ham ong va tananing o'zaro ta'sirini ta'kidlaydi. Yaponiyada ko'proq ixtisoslashgan tibbiyot maqollari mavjud. Madaniyatlarning asosiy mavzulari va umumiy maslahatlarini aks ettirish uchun diqqatga sazovor lingvistik misollar keltirilgan (yapon tilidan o'zbekcha tarjimalar (JP) va qiyosiy o'zbek maqollari (UZ)): (2. 56)

Parhez:

(JP) yaxshilab chaynash orqali ovqatning yarmi etarli bo'lishi mumkin (Kavatake, 2010).

(UZ) yegan tarvuz-shifokorning to'lovi (Xojiev, 1997).

Mashq qilish:

(JP) ming mil yurish bir qadamdan boshlanadi (Kavatake, 2020).

(UZ) harakat ming dardni davolaydi (Mamatov, 2016).

Aql-Tana

(JP) tashvishli aql tanadagi tartibsizlikni keltirib chiqaradi (Kavatake, 2022).

(Uz) quvnoq ruh - sog'lom tana (Xojiev, 1997).

Maqollarda kodlangan somatik donolik zamonaviy tibbiyot amaliyoti va sog'liqni saqlash siyosatini xabardor qilishi mumkin. Bu mahalliy hamjamiyat ehtiyojlarini yaxshiroq hal qilish uchun xalq va zamonaviy shifo tizimlarining yaxlit integratsiyasini ta'minlaydi.

Ushbu tadqiqot Yapon va o'zbek tillari bilan cheklangan, ammo somatik maqollarning keng ko'lamli ko'p millatli tahlili xalq bilimlarining ushbu elementi haqidagi tushunchalarni boyitadi. Xitoy-Tibet, Hind-Yevropa yoki Afro-Osiyo kabi boshqa yirik etno-lingvistik oilalarning tillarini taqqoslash umumiylik va xususiyatlarni ta'kidlaydi.

Somatik maqollarning ko'pligi inson tanasining asosiy hayotiy donolik uchun muhimligini ta'kidlaydi. Madaniyatlarda tana metafora va ma'noning asosiy manbai hisoblanadi.

Parhez - eng keng tarqalgan mavzu. Ikkala madaniyat ham mo'tadil va foydali ovqatlarga urg'u beradi. O'simliklar, o'tlar va tabiiy dori vositalari ham muhim xususiyatga ega. O'zbek tilida harakat, yapon tili esa hissiy iztirob rolini o'ziga xos tarzda ta'kidlaydi.

Aql-tana aloqasi aniq. Jismoniy salomatlik ruhga ta'sir qiladi yoki aksincha. Atrof – muhit ham alohida mavzu sifatida paydo bo'ldi, tozalik, gigiena va sanitariya farovonlikka hissa qo'shadi. Uzoq lingvistik qarindoshlar o'rtasida ajoyib o'xshashliklar mavjud. Bu etnik kelib chiqishdan ustun bo'lgan asosiy tana donoligiga universal tabiatni taklif qiladi.

Biroq, parhez farqlari atrof-muhitni aks ettiradi. Yaponiyada ko'proq baliq va guruch, dengizga chiqmagan O'zbekistonda bug'doy va qo'zichoq. O'zbekistonda tog' maqollari geografiyaning madaniy boyliklarini shakllantirishdagi rolini ta'kidlaydi. Yaponiyada ko'proq ixtisoslashgan tibbiyot maqollari mavjud bo'lib, ehtimol uning dastlabki sog'liqni saqlash tizimini tarixiy jihatdan yunon-Arab tibbiyoti ta'sirida bo'lgan Markaziy Osiyo mintaqasiga nisbatan aks ettiradi (Xojiev, 2019, p87).

Ushbu qiyosiy lingvistik tadqiqot madaniy bilimlarning timsoliga yangi nur sochadi. Somatik mavzular turli xil muhitdagi maqollarda juda mashhur. Rezonans sohalari universal jismoniy tajribalarni taklif qiladi. Farqlar til jamoalarida tibbiy va sog'liqni saqlash istiqbollarning geografik va tarixiy shakllanishini aks ettiradi.

Keyingi tahlillar somatik simvolizm va metaforik xaritalarni chuqurroq o'rganishi mumkin - tana ma'lumotnomalari insonning holati haqida kengroq ma'noga ega. Masalan, turli xil oshxonalarda oziq-ovqat va parhez metaforalarining tarqalishi ovqatlanishga bo'lgan universal ishonchni aks ettiradi. Xuddi shunday, gullar, o'simliklar va fasllar kabi tabiat mavzularining markaziyligi sog'likka ta'sir qiluvchi katta ekologik tizimlarga joylashishimizni ta'kidlaydi.

Ko'proq somatik maqollarni faqat nashr etilgan matnlardan emas, balki ona tilida so'zlashuvchilar bilan og'zaki tarix va etnografik dala ishlaridan olish mumkin. Bu rasmiy to'plamlarda o'tkazib yuborilgan nozik o'lchamlarni qamrab oladi. Globallashtiruvning an'anaviy maqollardan foydalanishning hayotiylikiga ta'siri yana bir muhim tadqiqot savolidir, chunki yosh avlodning turmush tarzi tez o'zgarib turadi.

XULOSA

Barcha madaniyatlar o'zlarining maqol merosiga hissa qo'shadigan noyob tajribalarga ega bo'lsa-da, somatik maqollar inson holatining ba'zi asoslari xalqlarda keng aks-sado berishini ko'rsatadi. Bizning jismoniy tanamiz umumiylik bilan bo'lishgani kabi, ularga g'amxo'rlik qilish bo'yicha maslahatlar ham mavjud. Lingvistik tahlil bizga eski maqollarda mustahkam donolikni topishga imkon beradi.

Ushbu qiyosiy lingvistik tadqiqot madaniy bilimlarning timsoliga yangi nur sochadi. Somatik mavzular turli xil muhitdagi maqollarda juda mashhur. Rezonans sohalari universal jismoniy tajribalarni taklif qiladi. Farqlar til jamoalarida tibbiy va sog'liqni saqlash istiqbollarinining geografik va tarixiy shakllanishini aks ettiradi. Somatik maqollarni keyingi ko'p millatli qiyosiy tahlil qilish xalq bilimlarining ushbu elementi va madaniyat va inson biologiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishni boyitadi.

Xulosa qilib aytganda, lingvistik tahlil bizga somatik maqollarda aks ettirilgan inson holatining madaniy rezonansini kashf etishga imkon beradi. Umumjahon jismoniy tajribalar mavjud, shu bilan birga ma'lum geografik va tarixiy xilma-xillikka imkon beradi. An'anaviy donolik tomirlari avlodlarga o'tib borar ekan, somatik maqollar jamiyatlar asrlar davomida inson salomatligi haqida nimani qadrlaganiga qarab stakan beradi. Ularning xabarlar bugungi kunda madaniyatning ong, tana va atrof-muhit bilan bog'liqligini qadrlash uchun dolzarb bo'lib qolmoqda.

REFERENCES

1. Kavatake, T. (2010). Yapon maqollari va maqol iboralari. Tokio: IBC nashriyoti.
2. Kavatake, T. (2020). Yapon Xalq donoligi xazinalari: 1100 ta maqol, maqol va maqollar. Tokio: Tuttle Nashriyoti.
3. Xojiev, A. (1997). O'zbek maqollarining izohli lug'ati. Toshkent: O'zbekiston Entsiklopediyasi.
4. Mamatov, A. (2016). [O'zbek maqol va matallari lug'ati]. Toshkent: O'zRTXB. Bibliografiya
5. Kavatake, T. (2022). Asrlar davomida yapon maqollari va donoligi. Tokio Universiteti Matbuoti. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429027140/japanese-proverbs-wisdom-through-ages-toyomasa-kawatake>
6. Xojiev, A. (2019). Фразеология в этнолингвокультурном аспекте (на материале русского, узбекского, английского и немецкого языков). Fan va texnologiya.
7. Mamatov, A. (2016). Словарь узбекских пословиц и поговорок. Т.:
8. Kembrij Lug'ati (2023). "Maqol"ta'rifi.
9. Баёнханова, И. Ф. (2022). ҲИКМАТ АРБОБЛАРИНИНГ ТУРЛИ ТИЛДАГИ МУЛОҚОТ ОДОБИНИ ИФОДАЛОВЧИ МАҚОЛЛАР ҲАҚИДАГИ ФИКРЛАРИ (ЎЗБЕК ВА КОРЕЙС ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 24), 555-565.
10. Баёнханова, И. Ф. (2023). Нуткий мулоқот одобини ифодаловчи мақоллар (ўзбек ва корейс тиллари мисолида). *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, (1), 211-214.